

O JEDNOJ ARI IZ CENTRALNOG PODRUČJA DARDANIJE

ZEF MIRDITA

Filozofski fakultet, Univerzitet Kosova, YU — 38000 Priština

Kolikogod se radilo na objavljivanju epigrafskog materijala iz antičke Dardanije, njegov fundus koji je veoma zanimljiv kako po svojem sadržaju tako po svojem karakteru se svakim danom obogaćuje.

Ovom prilikom objavljujemo jednu aru koja je do dana današnjeg ostala nepristupačna naučnoj javnosti.

Ova je ara otkrivena na gradini »Klečka« koja se diže iznad istoimenog rasturenog sela. Selo se inače nalazi 10 km zapadno od sela Sedlare koje pripada SO Lipljane, a sama gradina se nalazi 3 km na sjeverozapadu sela Klečka. Do nje se može doći putem Priština—Prizren i kod Lipljana se kreće prema zapadu

Sl. 1: Gradina »Klečka«. Lararium?

Abb. 1: Ringwall »Klečka«. Lararium?

Sl. 2: Gradina »Klečka«. Ara.
 Abb. 2: Ringwall »Klečka«. Ara.

odnosno semitskom jezičkom materijalu⁶ kao i na grčkom⁷ odnosno keltskom.⁸ A da je riječ o autohtonom božanstvu sa nadimkom *Ἰδαῖος* poreklom sa Krete, gdje je takav Zeusov nadimak posvjedočen,⁹ potvrđuje nam i ime dedikanta *[A]blabius* koje je kognomen karakterističan za grčka muška imena na Kreti.¹⁰ On je posvjedočen i kod kršćana,¹¹ dok na balkanskom području, pa i u Dardaniji, do sada nije nigdje posvjedočen. Takodjer i kognomen *Pontia* u Dardaniji do sada nije bio poznat, a kao gentilicij potvrđen je kako u Dardaniji¹² tako i u Dalmaciji, u kojoj su njegovi nosioci Italici,¹³ i u Panoniji¹⁴ i kao takav ulazi u latinsko jezičko područje. Ali kao *Πόντιος*¹⁵ posvjedočen je i na grčkom jezičkom području. Medjutim, kao kognomen nastupa pojedinačno u susjednim provincijama Dardanije, konkretno u Dalmaciji¹⁶ kao i u Panoniji, gdje može biti i domorođački.¹⁷

Ukoliko bi se prihvatilo ovo čitanje kao ispravno, onda bi se radilo o autohtonom božanstvu nekog od dardanskih plemena sa imenom TATTA, koje je inače poznato na širem balkanskom području. Tome je dedikant *[A]blabius* — zajedno sa suprugom Pontiom i djecom, koji su bili prema pravnom statusu peregrini — dodavši mu nadimak *Ἰδαῖος* kakvog je imao Zeus na Kreti, podigao aru u znak zahvalnosti. Iz ovoga se može utvrditi i grčko poreklo samih dedikanata.

Što se tiče problema datacije ove are, izuzeoši paleografskih elemenata slova, nekih drugih značajnih podataka koji bi nam pomogli, nemamo. Stoga uzimajući u obzir karakteristična slova kao *L, E, I, S* i druga, a koja su po svojim oblicima karakteristična za sredinu 3. st. n. e.¹⁸ i mi spomenik datiramo u prvu polovinu 3. st. n. e.

¹ Gore navedene podatke dao nam je Mr. Fejaz Drançolli (Drançoli), historičar umjetnosti, koji je zajedno sa arheologom G. Kovaljevom, u ime Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Prištini 1982. godine rekonoscirao teren SO Uroševac i SO Lipljan. I ovom mu prilikom sa zadovoljstvom izražavamo zahvalnost za pružene podatke.

² Svojevremeno smo na brzinu pročitali kao TATTADIATI i samo tekst bez daljnjih epigrafskih obrada objavili u okviru jednog našeg rada (vidi Z. Mirdita, *Contribution à l'étude de la religion et des cultes des Dardaniens à l'époque pré-romaine*, *Recherches Albanologiques* 1, 1984, 156, 159).

³ H. Krahe, *Lexikon attillyrischer Personennamen* (1929) 111.; G. Alföldy, *Die Personennamen in der römischen Provinz Dalmatien* (1969) 305.; M. Suić, *Tato-ilirski deus Patrius*, *Starinar* 11, 1960, 95.; Z. Mirdita, *Antroponimia e Dardanisë në kohën romake* (*Die Anthroponymie der Dardanien zur Römerzeit*, 1981) 136.

⁴ P. Kretschmer, *Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache* (1896) 348.; D. Detschew, *Die thrakischen Sprachreste* (1957) 496.

⁵ I. Kajanto, *The Latin Cognomina* (1965) 304.

⁶ H. Wuthnow, *Die semitischen Menschennamen in griechischen Inschriften und Papyri des Vorderen Orients* (1930) 115.

⁷ L. Zgusta, *Die Personennamen griechischer Städte der nördlichen Schwarzmeerküste* (1955) 603.

⁸ A. Holder, *Alt-celtischer Sprachschatz* (1894—1916) II col. 1751.

⁹ W. H. Roscher, *Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie* (1977) 6 col. 677.

¹⁰ *Thesaurus Linguae Latinae* vol. 1 (1900), s. v. Ablabius, -i; *Ἀβλάβιος*.

¹¹ G. B. de Rossi, *Inscriptiones Christianae urbis Romae saeculo septimo antiquiores* (1895) I 31 (a 331).

¹² Z. Mirdita (nap. 3) 73.

¹³ G. Alföldy (nap. 3) 119.

¹⁴ A. Mócsy, *Die Bevölkerung von Panonien bis zu den Markomannenkriegen* (1959) 152.

¹⁵ W. Schulze, *Zur Geschichte lateinischer Eigenamen* (1904) 212.

¹⁶ G. Alföldy (npr. 3) 119.

¹⁷ A. Mócsy (nap. 14) 184.; *Idem*, *Nomenclator provinciarum Europae Latina-*

rum et Galliae Cisalpinae cum indice inverso. *Diss. Pannonicae*, Series III, vol. 1 (1983) 229.

¹⁸ R. Cagnat, *Cours d'épigraphie latine* (1914⁴), Pl. 17, fot. 1; E. Meyer, *Einführung in die lateinische Epigraphik* (1973), 39.

EINE ARA AUS DEM ZENTRALBEREICH DARDANIENS

Zusammenfassung

Die in diesem Artikel veröffentlichte Ara wurde im Ringwall »Klečka« entdeckt, der sich oberhalb des gleichnamigen verstreut liegenden Dorfes erhebt. Das Dorf liegt 10 km vom Dorf Sedlare, Gemeinde Lipljan, der Ringwall selbst aber 3 km nordwestlich vom Dorf Klečka. Im Ringwall »Klečka«, wo diese Ara an den Tag kam, scheint sich auch ein *lararium* (?) befunden zu haben (**Abb. 1**).

Die Ara ist aus weißem Marmor, im Lapidarium des Regionalmuseums (Pokrajinski muzej) in Priština verwahrt und weist folgende Dimensionen auf: 78 × 28 × 22 cm. Inschriftfeld 42 × 28 cm und Buchstaben 5 cm. Obgleich zwei Drittel des rechten Randes von oben nach unten beschädigt und deshalb die ersten Buchstaben vernichtet sind, ist die Inschrift dennoch lesbar (s. Text und **Abb. 2**).

Die Ara hat ein gewisser [A]blabius — ein charakteristischer Männername auf Kreta — mit Gemahlin Pontia und den Kindern aufstellen lassen, und zwar zu Ehren der lokalen Gottheit TATTA, der er das kretische Zeus-Epitheton *Ίδατος* hinzufügte. In jurisdischer Hinsicht hatte die Familie peregrinen Status. Es ist hervorzuheben, daß sowohl die Kognomina *Ablabius* und *Pontia*, als auch das Zeus-Epitheton *Ίδύιος* nirgends bezeugt sind, weder im Zentralbereich Dardaniens, d. h. dem gegenwärtigen Territorium der Sozialistischen Autonomen Region Kosovo, noch in anderen Gebieten Dardaniens, das Epitheton aber nicht einmal auf der Balkanhalbinsel. Dies gilt namentlich für das angeführte, der lokalverehrten Gottheit beigegebene Zeus-Epitheton.

Aufgrund der paläographischen Elemente der Buchstaben vertritt der Autor die Ansicht, daß die Ara in die erste Hälfte des 3. Jh. u. Z. datiert werden könnte.

of Kofun and at the Archaeological Museum in Zagreb will be properly examined or not.

A brief visit to the Sarajevo museum in the summer 1966 solved another question, i. e. of the so-called »Krupa« heard (Mirković 1961, No. 30; Crawford 1963: 222, 223) a toponym unappreciated beyond recognition by the Austrian source (Graetters, *Historie der Mühlkreuzer* 69, 1834: 17—18). At first I thought it might be Krivača nr. Dubrovnik which would fit into the geographical pattern, but in Sarajevo while going through the inventory books I discovered that the real name of the place was Krupa, with the more detailed location »Vodostupnik«. Another problem now arose which Krupa in Bosnia was meant by this: there is Bosanska Krupa, already known for a hoard of North African currency (Mir-

⁴ Parts of this text were read at the 25th International Numismatic Congress in London on September 2, 1966. I wish to express my warmest thanks to the colleagues who have helped me a great deal: G. E. Jenkins (London), Z. Štambolija (E. Kainiková (Nitra), P. Vlasta (Nitra), R. Matijević (Pula), Z. Čuček (Rijeka), V. Paškvalin (Sarajevo), M. Borošić-Mandinić and I. Marović (Split), M. Štark (Varaždin), I. Inkrić-Janičić (Vinkovci), B. Krvavac (Zadar) and Z. Džuraj (Zagreb).